

Je woont in een straat in de wijk Nieuwe park in Gouda. Die straat heet Max Havelaar. Maar wie weet nog wie of wat "Max Havelaar" eigenlijk was?

MAX HAVELAAR door MULTATULI.

Ik ben makelaar in koffie en woon op de Lauriersgracht No. 37. Het is mijn gewoonte niet, romans te schrijven, of zulke dingen, en het heeft dan ook lang geduurd, voor ik er toe

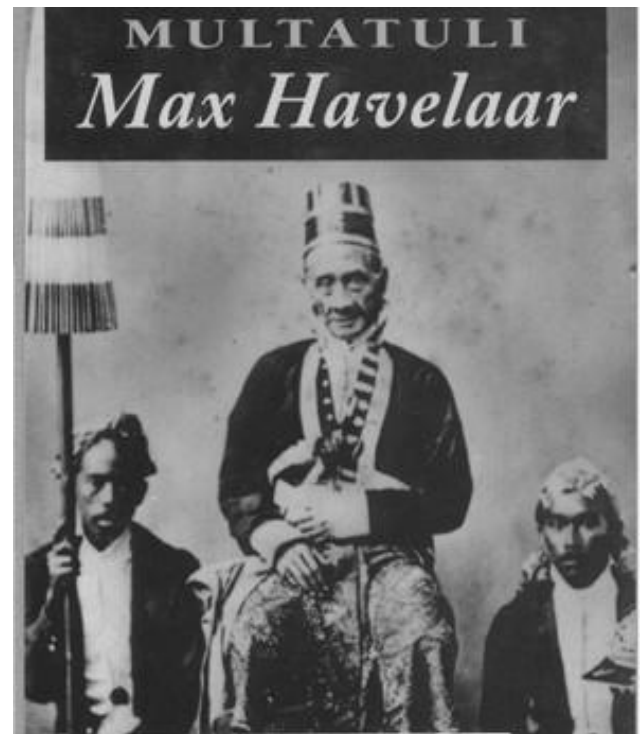
overging een paar riem papier extra te bestellen, en het werk aan te vangen, dat gij, lieve lezer, zo-even in de hand hebt genomen, en dat ge lezen moet als ge makelaar in koffie zijt, of als ge wat anders zijt

Zo begint de Max Havelaar.

Sommige ouderen in onze wijk zullen zich deze zin nog wel herinneren. Er was vroeger immers bijna geen leraar die dit boek niet behandelde in de lessen Nederlands. Het is ook een lange zin, want de schrijver, **Multatuli**, hield van lange, ingewikkelde zinnen. De inhoud van het boek is echter verrassend eigentijds. En het is – voor een deel – nog echt gebeurd ook.

De werkelijke geschiedenis speelde zich allemaal af in Lebak, een district in het zuidwesten van Java, een eiland van Indonesië dat gespaard is door de ramp met de tsunami. De jonge Eduard Douwes Dekker kreeg er een functie in het bestuur van dat arme district. Hij was een idealist, maar een onverstandige idealist. In zijn pogingen het leven voor de arme Javanen te verbeteren, wilde hij de Indische machthebber in de gevangenis gooien. Hij passeerde daarbij zijn directe chef en werd daarom overgeplaatst. Woedend was hij. Bijna letterlijk met opgestoken zeilen reisde hij terug naar Europa, nadat hij ontslag genomen had. En in Brussel, op een goedkope hotelkamer, schreef hij binnen 2 maanden dit dikke boek!

En wat voor boek. Er staat zoveel in: een dramatisch verhaal, brieven, gedichten, redevoeringen, grappige dialogen en zelfs sprookjes. Sommige delen zijn zo bekend geworden, dat ze een eigen leven zijn gaan leiden. Wie kent niet het ontroerende verhaal van **Saidjah en Adinda**. Twee arme Javaanse kinderen, aan elkaar beloofd als zij oud genoeg waren om te trouwen. En wat loopt het slecht met hen af. Saidjah gaat geld verdienen in de grote stad en Adinda's familie, uitgebuit door de heerser, verliest alles. Zij komen in opstand, vluchten en als Saidjah terugkomt, vindt het hij lichaam van zijn Adinda op de berghelling. Vermoord. Verrassend eigentijds dus, en toch geschreven in 1859.

Max Havelaar

Het einde van het boek, ook weer een geliefd citaat van leraren Nederlands is een vlammende aanklacht:

Want aan U draag ik mijn boek op, Willem de Derde, Koning, Groothertog, Prins...meer dan Prins, Groothertog en Koning...Keizer van 't prachtige rijk van Insulinde dat zich daar slingert om de evenaar, als een gordel van smaragd... Aan U durf ik met vertrouwen vragen of 't uw keizerlijke wil is: Dat Havelaar wordt bespat met de modder van Slijmeringen en Droogstoppels.? En dat daarginds Uw meer dan dertig miljoenen onderdanen worden mishandeld en uitgezogen in uwen naam?

Maar Dekker bleef onverstandig. Hij verkocht de auteursrechten van het boek en de uitgever zag er – terecht - een gevaarlijk politiek document in. Hij veranderde namen en data en toen werd "De Max Havelaar" een roman. Een ongewone roman, maar iets dat verzonnen was en waar je je dus niet ongerust over hoefde te maken.

En daarna ging het slecht met Dekker, die zich de schrijversnaam Multatuli (=ik heb veel gedragen) aangemeten had. Hij vergokte zijn geld, verknoeide zijn huwelijk met talloze vriendinnen en stierf arm en eenzaam in een klein plaatsje in Duitsland in 1887. Maar zijn boek is nog steeds een van de beste werken van onze literatuur.

Ik zou zeggen: als je in de Max Havelaarstraat woont, moet je toch eigenlijk het boek wel gelezen hebben.